

Nieuwsbrief

Jaargang

05

Nummer

13

April 2013

NIEUWSBRIEF JOE ENGLISH, KUNSTSCHILDER

Dag beste kunstvriend,

Wij houden er aan u als vriend persoonlijk te ontmoeten naar aanleiding van het vijfjarig bestaan van onze vzw. Na de tentoonstelling in 2008 over "Joe's Kunst" in Diksmuide, willen wij u uitgebreider kennis laten maken met **Joe English, Brugs kunstschilder, en zijn echtgenote Elisa Goedemé Antwerps kunstzangeres, voor en tijdens WOII**, via ons powerpointverhaal.

Noteer alvast in uw agenda: **zondag 2 juni 2013** in het **Aquariustheater van het St.-Leocollege in Brugge**. Meer informatie en de mogelijkheid tot deelname vindt u achteraan deze nieuwsbrief.

In deze dertiende aflevering bezorgen wij u een verrassing. Aan de hand van enkele nooit eerder gepubliceerde originele documenten gaan wij op zoek naar het

ontstaan, de betekenis en het gebruik van het briefhoofd van onze nieuwsbrieven. Het opsporen, archiveren en ontsluiten van gekende of minder bekende documenten over Leven en werk van Joe English en Elisa Goedemé blijft onze doelstelling. Met de bekendmaking van ons zoekwerk willen wij u op de hoogte houden van onze activiteiten.

Slaagden wij erin om de vele stukjes van de puzzel voor u tot een interessant verhaal te verwerken? Of doen die "veugelkes" u ook alleen maar denken aan postduiven? Hopelijk brengen ze u dan ook goed nieuws!

Piet De Baere,
Voorzitter

Co English,
Secretaris

Colofon

Verantwoordelijke uitgever:
Joe English, Kunstschilder vzw
Vuldersreitje 2, 8000 Brugge

www.joe-english-kunstschilder.be

Nieuwsbrieven 4 en 6 zijn ook beschikbaar in het Engels! Stuur ze door naar familie en vrienden...

Inhoud

1. Ontstaan van het briefhoofd	p. 2
2. Strijdkreet en levensleuze	p. 5
3. Een kleine pentekening met een boeiend verhaal	p. 7
4. Bibliografie en aantekeningen	p. 8
Uitnodiging 2 juni 2013	p. 11

Joe English “in de storm” tijdens WO I

Piet De Baere

1. Ontstaan van het briefhoofd

Wij kunnen het ontstaan van het briefhoofd van onze nieuwsbrief reconstrueren aan de hand van één briefkaart, twee foto's en drie brieven. Deze archiefstukken werden tot nu toe nog niet tot een samenhangend verhaal verwerkt. De originele brieven geven ons persoonlijke informatie over twee tekeningen van Joe uit 1917: het briefhoofd en “Broederliefde”. Door de ontstaansgeschiedenis van beide tekeningen begrijpen wij ook beter hoe de vriendschap tussen Joe, Clemens Delandtsheer(1) en Oscar Dambre(2) groeide tot over de dood heen na WO I.

1.1 Clemens, Oscar, Joe en de zee

De vuurtoren van Auderville waakt over de zeestromingen van de “raz Blanchard” op het uiterste punt van de Normandische kust bij Cherbourg. Bij hoog water zijn de golven spectaculair en gevaarlijk. Wat deden die twee jonge soldaten Clemens en Oscar in juni 1917 midden de ongerepte schoonheid van de baai van Ecalgrain? Konden zij volop genieten van de schuimende golven die tegen de rotsen van Goury beukten?

De twee vrienden werden aangetrokken door de wildheid van water en wind, maar Oscar was bang omdat hij terug moest naar de loopgrachten achter het IJzerfront. Clemens had het voorlopig beter op het consulaat van Cherbourg, maar voor hoelang nog? Hun gedachten gingen uit naar Edward en Frans Van Raemdonck die enkele maanden vooraf sneuvelen bij Steenstrate. Oscar had in hun nabijheid aan het front

gestreden. Clemens verloor zijn twee neven uit Temse terwijl hij dienst deed in Cherbourg. Hij vroeg Joe een *tekeningje* te maken voor hun gedachtenisprentje: “Broederliefde”(3). Clemens zorgde voor het drukwerk en de verspreiding van de tekening van Joe samen met het verhaal van Oscar. Uit hun samenwerking ontstond de mythe over de Gebroeders Van Raemdonck.

Vanuit Goury stuurden Clemens en Oscar op 1 juni 1917, twee foto's en een prentbriefkaart aan Joe(4). Op het kaartje stond het zeepanorama afgebeeld waar de twee vrienden wandelden. Onder een geelgroene lucht staat in de verte de vuurtoren die waakt over een spiegelgladde zee, op het voorplan donkere met heide begroeide rotsen. Alles is rustig...in tegenstelling tot de twee fotootjes die zij van elkaar maakten.

Tussen de zwarte rotsen van Jobourg worden ze gefascineerd door het oorverdovend gebruik van de opspattende golven. Een wereld van verschil ligt tussen de vredige vooroorlogse opname van het kaartje en de twee foto's genomen in de laatste dagen van mei 1917. De onstuimige zee als metafoer voor het oorlogsgeweld. Zullen zij WO I overleven?

1.2 De “Van Raemdonck-brieven” van Joe aan Clemens

De wat oudere Joe (35 j.) voelde goed aan wat er in die twee jonge mannen omging. Clemens was toen 23 jaar en Oscar 21. Hij verwoordde dit in een brief op 9 juni 1917 vanuit Veurne naar Cherbourg gericht aan Clemens(5). Oscar had hij nog nooit ontmoet.

Zaterdag avond 9 Juni 1917

Mijn beste Man,

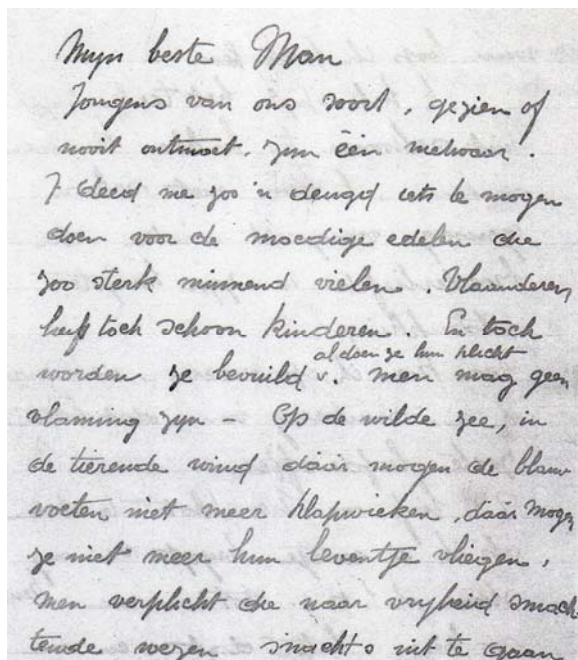
Jongens van ons soort, gezien of nooit ontmoet, zijn één nietwaar. 't deed me zoo'n deugd iets te mogen doen voor de moedige edelen die zoo sterk minnend vielen. Vlaanderen heeft toch schoon kinderen. En toch worden ze bevuild al doen ze hun plicht men mag geen vlaming zijn – Op de wilde zee, in de tierende wind dààr mogen de blauwvoeten niet meer klapwieken, dààr mogen ze niet meer hun leventje vliegen, men verplicht die naar vrijheid smachtende wezen 's nachts uit te gaan.

Zo valt dan des te treffender 't verwijt op hun kop dat ze slechte inzichten voeren in die zwarte uren maar waar loop ik toch heen.... 'k heb spijt het tekeningje niet schooner te hebben kunnen maken. 't Kan niet schoon genoeg voorgesteld worden die broederliefde in zijn hoogste uitdrukking.

Daar kom ik op weer, daar maak ik eene schilderij van dat bitter zoete liefde offer. 't is lief me Uw photo te sturen, als ik er eentje krijgt van mij stuur ik het...tot nadere kennismaking, later dat en nu hand en groet van Uw vriend Joe English

PC. 'k veronderstel dat ge een aangename tijd doorbracht met Oscar. Die zee en die rotsen Prachtig !

In deze “Van Raemdonck-brief” voegde Joe nog een dimensie toe aan de zee als metafoor voor de oorlog. Hij verwijst naar het bekende “Blauwvoetlied” en past het toe op de spanningen aan het front tussen de Vlaamse soldaten en hun franstalige oversten. “Het bleef tot in de jaren 1950 één van de meest gekende en mobiliserende liederen in de Vlaamse jeugd- en studentenbeweging evenals trouwens in de hele Vlaamse Beweging”(6)..

Pas anderhalve maand later volgt een tweede brief van Joe aan Clemens, op 26 juli 1917 (7). Hieruit blijkt dat de “Blauwvoet” symbool stond voor een “Vlaamsvoelende persoon”. Al mocht dat wegens de militaire censuur niet gezegd of geschreven worden

*“Beste Kerel,
Ieder doe wat hij kan voor onze zaak en de een BL... moet den anderen niet bedanken. 't Geld hier plicht die zoete dwingt, en zal ons aller waardering een troost zijn voor zwaar beproefde ouders die offerden het edelste en weerdigste wat ze bezaten...”*

Uit deze brief kunnen wij opmaken dat Joe geen dank of financiële vergoeding wilde voor zijn Broederliefdetekening. Maar dat hij die maakte om de Vlaamse zaak te dienen en als troost voor de ouders en verwanten van de gebroeders Van Raemdonck.

1.3 De “Blauwvoetbrief” van Clemens aan Joe

Enkele dagen later kreeg Joe reeds een enthousiast antwoord van Clemens(8). Werkzaam als soldaat vertaler op het Belgisch Consulaat in Cherbourg, tikte hij op zijn schrijfmachine met versleten lint, de volgende brief:

VLIEGT DE BLAUWVOET ?

Cherbourg

den 3 oogst 1917

MIJN BESTE VRIEND JOE ENGLISH,

....

Nu kom ik je en dienst vragen, vermits je zegt ten uwen diensten, doch voor mijn klein persoonkje is 't niet dat ik kom bedelen, ik kom aan je kunstdeur kloppen voor MOEDER.

Ziehier wat ik gaarne zou zien:

U evenals alle bewuste kerels van ons ras, zagen graag de BLAUWVOETERIJ weer opnieuw glanzen, zooals vroeger, het wachtwoord, het kruisteecken der Vlamingen, waarmee elk werk begint en wordt geëindigd... de Blauwvoeterij, ondanks het romantische en soms opgeblazene, overdrevene, wekt toch hoog op de HEILIGE GEESTDRIFT, het moet ons leuze zijn, ons schild en vriend, en wie er niet op antwoordt...die staat zwart in onze oogen...in een woord ik wilde dat de BLAUWVOETERIJ algemeen was. En dat is ze nog niet bij de massa, wel bij de werkers en leiders. Dus moeten we dit tot de massa doen doordringen.

Ik wou U dus vragen, een penteekeningje te maken, zonder veel moeilijkheden, eenvoudig, en klaar, en voorstellend, een zwenkende Blauwvoet boven 'n wilde schuimzee, anders niets, ik zou de woorden er niet bij zetten... of wel, dit is lijk ge wilt. Ge kunt die teekening wat grooter maken als ge wilt, ik zou er 'n paar clichés van laten maken, van de breedte van een postkaart, lijk het model hierbij, ik druk die dan ook op omslagen en brieven, en zal die aan de inkomprijs trachten te verspreiden. Natuurlijk, zou ik graag hebben dat U dit kosteloos kondt doen, want ik wil er geen handelszaak van maken.

Dit is natuurlijk maar een voorstel. U beslist, ik zend dan reclaam aan mijn vrienden, Dambre; De Schaepdryver; Bulterys, enz enz.... aan zooveel per honderd.

Wat denk je van dit gedacht. Ik wacht dus een klein antwoordje, in de uitvoering der teekening ben je natuurlijk gansch vrij, en volg liefst je ingeving, als je er iets aan veranderen wou.

Misschien ware het beter in de teekening de leuze te verwerken

VLIEGT DE BLAUWVOET (van boven)

Krabbeltekening van blauwvoet en de baren

STORM OP ZEE . (er onder)

doch zouden ze dan niet durven ze verbieden? Misschien ware 't nog best er niets opgezet. Alle Vlamingen kennen dit teeken, ...en verbieden kunnen ze toch niet dat een teekeningje bovenaan wordt gedrukt.

*Dag Beste,
en heil Moeder Vlaanderen.
Je trouwe*

*CL. De Landtsheer,
Belg. Sold. Consulaat Cherbourg*

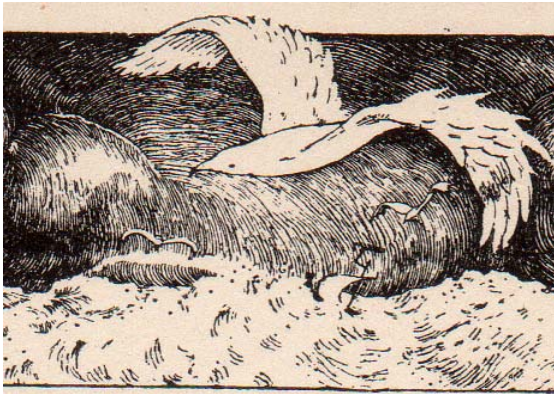
Het is duidelijk dat Joe's woorden Clemens op het idee bracht om briefpapier te ontwerpen. Joe de grafisch kunstenaar en Clemens de propagandist hadden elkaar gevonden ten dienste van "moeder" Vlaanderen(9). En zo werd het briefhoofd van onze "Nieuwsbrief Joe English,kunstschilder" geboren.

2. Strijdkreet en levensleuze

Nu leggen wij vooral de tekening zelf onder het vergrootglas en stellen wij ons drie vragen: Wat is er te zien? Wat is de betekenis? Hoe verliep de verspreiding? Daarbij maken wij dankbaar gebruik van de briefwisseling tussen Joe en Clemens in zoverre die zorgvuldig werd bewaard. (10)

2.1 Van Blauwvoet tot Grote Golf

Op deze kleine pentekening van ongeveer 4 x 12cm (11) zien wij een machtige marine waarin licht en donker met elkaar strijden. Vijf zeemeeuwen klapwieken boven de wilde golven in een dreigende wolkenhemel.

Wanneer wij nauwkeurig toekijken met een loupe zien wij centraal in de woelige zee een nietig zeilbootje verloren tussen de golven. Aan dit detail werd tot nu toe geen aandacht besteed. Nochtans heeft deze tekening naast een symbolische, ook een verhalende inhoud. Joe was een verteller in de meeste van zijn werken, zowel in schilderijen als tekeningen. Doet die zee en het bootje u ook denken aan die beroemde Japanse prent van “de Grote Golf”? (12) Op die houtsnede van Hokusai proberen enkele bootjes te varen op de machtige golven. Dit Japanse kunstwerk had een grote invloed op de Europese kunstwereld van het “fin de Siècle”(13).

Tijdens zijn studiereizen naar Parijs in 1910 en 1911 had Joe kennis gemaakt met schilders als Van Gogh, Manet, Toulouse-Lautrec en anderen die er door geïnspireerd werden. In elk geval zien wij zowel een visuele als een inhoudelijke verwantschap tussen “de Grote Golf” en “Vliegt de Blauwvoet” van beide kunstenaars.

Wat het grafische werk van Joe zelf betreft, zien wij ook een verwantschap met bijvoorbeeld de twee logo's die Joe tekende voor Lannoo (14), het bootje met boeken en vooral het ronde logo met zeemeeuw boven de golven (1909). Ook de gelijkenis met de kaffillustratie die Joe ontwierp voor het studententijdschrift “De Vlaamse Vlagge” (1910) is zeer duidelijk. (15).

2.2 Van Vlaamse tot universele betekenis

Uit de briefwisseling tussen Joe en Clemens leren wij dat de tekening de Visualisering is van de bekende leuze “*Vliegt de Blauwvoet? Storm op zee!*”.

Alhoewel Clemens die kreet er oorspronkelijk bij wilde, werd op advies van Joe de tekst weggelaten omwille van de mogelijke censuur(16). Voor de Vlaamse scholieren en studenten was de tekening op zich duidelijk genoeg. De kreet was ontstaan in 1875 in het klein Seminarie van Roeselare tijdens de “Grote Stooringe” met dichter Albrecht Rodenbach als één van de studentenleiders(17).

Joe verwijst in zijn brief aan Clemens naar een analoge “Stooringe” aan het front waarbij hij veertig jaar later zelf betrokken werd: “*De BL(auwvoeten) mogen niet meer klapwieken*”

letterlijk en figuurlijk (5). Zo werden de activiteiten van het SKVH in 1917 bijvoorbeeld afgeremd door de franstalige militaire overheid. “Maar ze bleven actief in den duik in het verborgene” achter het IJzerfront. Verweg van het front in Cherbourg wilde Clemens “de Blauwvoeterij weer doen glanzen” via een eenvoudige en klare pentekening: “een zwenkende Blauwvoet boven een wilde schuimzee”(8). Vanuit het Belgisch consulaat zou hij zorgen voor de verspreiding. In Joe’s tijd en in het Interbellum was de Vlaamse betekenis duidelijk. Alhoewel. Joe kreeg op het secretariaat van het SKVH in het college van Veurne bezoek van de militaire inspectie. Filip De Pillecyn vertelt ironisch (18) : “Joe zelf mocht dan ook de onontbeerlijke wijding ontvangen van allen die in den dienst stonden van Vlaanderen: het bezoek van de veiligheidsdienst. Tegenover deze gewichtig doende nulliteiten stond hij wel een beetje beteterd, maar hij keek hen aan met dat klare, scherp oog waarin deze pretentieuze bewakers van België’s veiligheid wel spot zullen gelezen hebben; zij vonden een van de blauwvoeten die de wiek repten in den storm. En als uitlegging voegde Joe hun leukweg toe: “dat zin veugelkes”. Joe zal het wel in’t Brugs gezegd hebben: “da zien veugeltjies” !

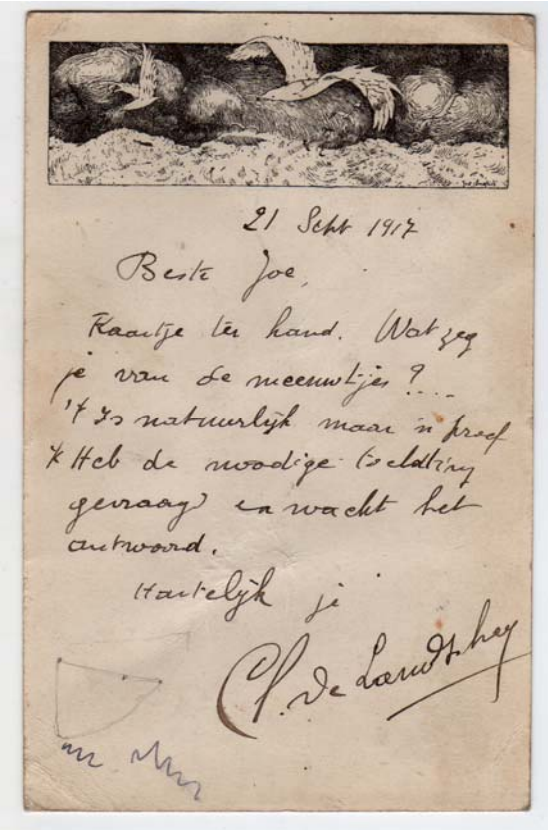
Uit de context van deze briefwisseling en uit de analyse van de tekening zelf blijkt nog een tweede betekenis. Namelijk de verhouding van de individuele mens tot de machtige natuur. Toegepast op de concrete situatie van WO1: de kleine mens in de grote oorlog. De woelige zee als metafoor van het oorlogsgeweld. Is de mens machteloos? Deze kleine fijne tekening van Joe heeft een humane universele boodschap: “durf te leven!” Een eenvoudige maar duidelijke symboliek die ook vandaag nog actueel is.

2.3 Verspreiding en gebruik

Als zoon van een drukker uit Temse en werkzaam op het consulaat van Cherbourg had Clemens de kennis en de kunde om hun opzet te doen slagen. Op 3 augustus tekende hij een ontwerpschets en Joe maakte er in de volgende weken een kunstwerkje van. Begin september werd er een cliché van de tekening gemaakt (19) en Clemens gaf de opdracht aan een bevriende drukker aan wie hij alleen het papier moest betalen (20).

Pas op 21 september kon hij een eerste proefdruk opsturen aan Joe(21). In een paar maanden tijd had Clemens, de propagandist, de klus geklaard. Uit hun briefwisseling blijkt hoe vlot het postverkeer achter het IJzerfront verliep tussen Cherbourg en Veurne. In oktober 1917 maakte Clemens een “reclamebrief “ op postdatum en “met toelating van de censuur”. Door Van De Winkel en Biltereyst wordt het een “pamflet” genoemd omwille van de strijdbare toon van de tekst(22). Uit deze flyer leren wij dat de tekening zal gebruikt worden op postkaarten, briefomslagen en briefpapier. “ De prijzen zijn betrekkelijk laag, ’t is immers voor Moeder” (Vlagge en/of Vlaanderen). Clemens schreef aan Joe dat hij er zelf niets wilde aan verdienen...Tussen 28 sept. en 29 dec. van 1917 alleen al zou reeds een oplage van 27.150 afdrucken verschijnen. Duizenden exemplaren werden afgeleverd in Amerika (?), Frankrijk, Engeland en bezet België. Clemens werd echter begin 1918 van Cherbourg terug naar het front gestuurd. Dat had hij te danken aan minister van Oorlog De Ceuninck die hem persoonlijk viseerde omwille van zijn activiteiten achter de schermen. De Landtsheer kreeg ook een straf van zes dagen “politiekamer” in het opleidingskamp van Auvours, omdat hij de blauwvoettekening van “den Vlaamschen kunstenaar, den Ier Joe English had uitgegeven”. Dat was nochtans gebeurd met toestemming van de Franse censuur. De Belgische militaire overheid was blijkbaar strenger omdat ze zich keerde tegen alles wat “Vlaams” was.(23)

Nog tijdens de oorlog in 1918 werd de tekening van Joe zonder zijn medeweten gebruikt in het “rode boekje” van Karel De Schaepdrijver in “bezet België”(24). Onmiddellijk na WO I werden de tekeningen van Joe verspreid in kranten, tijdschriften en boeken. Zo bijvoorbeeld in het werk “Voor mijn Volk in nood” van Frans Daels.(25) Niet toevallig werd de tekening geplaatst als inleiding tot het hoofdstuk “Wat de studeerende Vlaamsche jeugd denkt over de wijze van vervlaamsching”.

In het “Joe English-jaar” 1932 werd de tekening gebruikt voor de jaarkalender “Eigen Volk. Eigen Kunst”. Een bladzijde per maand met bovenaan een tekening van Joe. In Juli “de Blauwvoet-tekening: symbool van de strijd der Vlamingen aan de IJzer”. De kalender werd verkocht “ten voordele van het Bedevaartkomiteit aan 5 frank”. Hetzelfde jaar verscheen de biografie over Joe door Filip De Pillecyn, waarin hij o.a. de anekdote van “de Veugelkes” vertelt (18).

In 2008 gebruikten wij de tekening in onze tentoonstellingscatalogus over Joe’s Kunst als dank aan de bruikleengevers, medewerkers, vrienden en subsidiënten(26). Luc Vandeweyer illustreerde het verhaal over de invloed die de

tekening had op de militaire loopbaan van Clemens De Landtsheer met de reclamebrief (23). Het auteursduo Vandewinkel-Biltereyst situeerde het gebruik van de tekening tussen de activiteiten van Clemens in het begin van zijn loopbaan als propagandist van de IJzerbedevaarten(27).

André Gysel publiceerde in 2010 een mooi voorbeeld van een brief met de tekening van Joe uit het archief van Gaston Leroy. Ward Hermans schrijft op 24 maart 1918 aan Leroy een gedicht in acrostichonvorm op een briefkaart. “...als blijkt van Kerelstrouw en Vlaamsche Liefde in harden Vlaamsche strijd” (28) In “het verhaal van Joris Lannoo en zijn vrienden tijdens WO I” geschreven door Romain Vanlandschoot (2011) verwoordde Ward Hermans “met zijn scherpe pen de woede en de onmacht in een gedicht... op enkele exemplaren van briefpapier... met een tekening van Joe English...” (29)

En tot op vandaag in 2013 gebruiken wij de tekening van Joe in een veranderde historische context als briefhoofd of logo omwille van de herkenbaarheid.

3. Een kleine pentekening met een boeiend verhaal.

Beste kunstvriend,

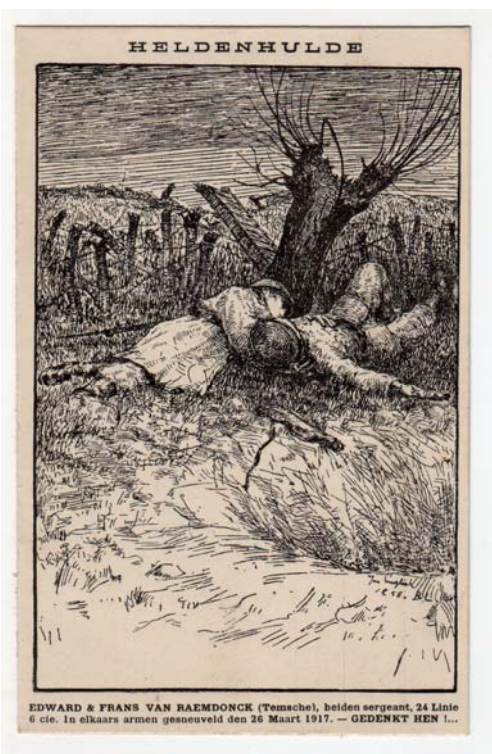
wellicht deelt u ook onze ervaring dat enkele zorgvuldig bewaarde documenten een boeiend verhaal kunnen oproepen uit ons persoonlijk of gemeenschappelijk verleden. Wij reconstrueerden het creatieve proces vanaf het verwoorden van een idee en een gevoel, over het kunstzinnig uitdrukken ervan in een pentekening tot de toepassing in een gebruiksvoorwerp. Niet in de moderne avant-gardestijl die kort vòòr WO I ontstond, maar in de traditie van de bevallige landschappen van de postimpressionisten. Gemakkelijk leesbaar voor een breed publiek. In deze fijne pentekening komen enkele motieven voor die typisch zijn voor de grafische ontwerpen van Joe: de zeemeeuw of blauwvoet, de onstuimige zee en het bootje met wind in het zeil. Bij velen roept dit herinneringen op aan een vervlogen jeugdbewegingsleven. Want deze motieven werden gebruikt in de vlaggen die het Huis English vervaardigde na WO I voor vele Vlaamse verenigingen en oudstrijdersbonden (VOS).

Vervolgens vernemen wij uit de brieven van Joe en Clemens in welke militair-politieke context deze tekening ontstond. Beiden waren verontwaardigd en ontgoocheld omdat de legeroverheid begin 1917 de pedagogische activiteiten van het SKVH-project deed stilleggen. Joe en Clemens ondervonden aan de lijve dat er jacht werd gemaakt op de flaminganten, de Vlaamsgezinde militairen, en niet alleen aan het IJzerfront. Gelukkig kreeg Joe de kans om vanaf september 1917 officieel als kunstschilder van het leger verder te werken als lid van de “Section documentaire artistique de l’armée belge en campagne...”

Tenslotte begrijpen wij via deze tekening beter hoe het komt dat Joe na WO I als belangrijk figuur werd voorgesteld in Vlaanderen. Clemens De Landtsheer en Oscar Dambre waren immers de motor die de “Joe English-herdenking” van september 1920 verder zouden ontwikkelen tot de IJzerbedevaarten. Samen met vrienden van Joe uit Brugge zoals o.a. Jules Fonteyne, Alfons De Groeve, Dr. Raphaël Rubbrecht. Met de Antwerpenaren zoals Juliaan en Sam De Vriendt en Dr. Frans Daels. Vooral de rol van zijn echtgenote Elisa Goedemé die de eerste vrouw was in het mannenbastion van het IJzerbedevaartcomité is een apart verhaal. (30)

4. Bibliografie en aantekeningen.

1. De Landtsheer Clemens (Temse 25.05.'94-Oostende 04.04.'84) door Digna Coppieters. In: NEVB, p 1787-1788.
2. Dambre Oscar (Vlamertinge 12.11.'96-Gent 23.06.'72) door Maarten Van Ginderachter. In: NEVB, p 858-859.
3. Clemens gaf Joe de opdracht voor de bekende pentekening van de gesneuvelde gebroeders Van Raemdonck. Oscar schreef er later een lovende lyrische bespreking over in het Frontblaadje “Onze Temschemen”, nr. 7, sept. 1917, p 5-6. Met dit geïllustreerde verhaal werd de mythe van de ideale broederliefde verspreid. De twee broers zouden in de nacht van 26 maart 1917 in elkaars armen gesneuveld zijn in Steenstrate. Van de Waalse soldaat Amé Fiévez werd toen niet gesproken. In dezelfde aflevering schreven Clemens en Karel De Schaepe drijver elk een in memoriam respectievelijk voor Edward en Frans.
4. Carte Postale (9x14cm). Voorzijde: zeezicht. Het is een afbeelding van de vuurtoren op de “Cap de la Hague”

EDWARD & FRANS VAN RAEMDONCK (Temsche), beiden sergeant, 24 Linie 6 cie. In elkaars armen gesneuveld den 26 Maart 1917. — GEDENKT HEN I...

tussen Goury en Auderville op 20 km van Cherbourg. Keerzijde: “1.6.17 Hartelijke groeten van Clemens De Landtsheer en van Oscar Dambre in verlof te Cherbourg (6e C131)” (Aan:) Joe English, 4e Cie, C58, Armée Belge en campagne par Calais.

Foto 1 (10,5 x 6 cm): Oscar in uniform zittend tussen de rotsen aan het strand met pen en notaboekje. Op keerzijde: “hoogachtend in Vlaanderen, O.Dambre”. Foto 2 (10,5 x 6 cm): Clemens in uniform staand tussen de rotsen. Op keerzijde: “de rotsen van Jobourg-Hague. Gedenkenis van O.Dambre en Cl. De Landtsheer, juni 1917”. Vereeuwigd met het fototoestel van Clemens?

5. Brief van Joe English, zaterdagavond 9 juni 1917 (handgeschreven op 2 kantjes 18 x 10,5 cm). Onderaan deze brief noteerde Oscar Dambre: “Aan Cl. De Landtsheer, sold. Belg. Konsulaat – Cherbourg. (na mijn bedankingsbrief voor zijn roerende Gebr. V. Raemdonckpentekening)”. In deze brief vernemen wij ook dat Joe van plan was om een schilderij te maken van zijn Van Raemdoncktekening. Heeft hij dat plan kunnen uitvoeren?
6. Lieve Gevers, Blauwvoet. In: NEVB, p 505-507
7. Brief van Joe English (26.07.'17)

- (handgeschreven op 2 kantjes 18 x 10,5cm) Bovenaan deze brief noteerde Oscar Dambre: “*Aan Cl. De Landtsheer Belg. Sold. B. Konsulaat, Cherbourg*”. Er is nogmaals sprake van de Van Raemdoncktekening en een ontmoeting tussen Joe en Oscar in De Panne. Ondertekend: *Joe English, Baraque Militaire 9, Adinkerke*.
8. Brief van Clemens De Landtsheer aan Joe English, 3 aug. 1917 (getypt op 2 kantjes 20,5 x 13,5 cm) met een ontwerp schets in inkt van “De Blauwvoet “doorheen de getypte tekst.
 9. Durnez Gaston, Zeg mij waar de bloemen zijn. Beelden uit de eerste wereldoorlog in Vlaanderen. Leuven, Davidsfonds, 1988, p 130-132. Clemens vertelt aan Gaston over het ontstaan van de 2 tekeningen. Hij beschikte niet over de brieven die wij hier publiceren. Zo vullen mondelinge overlevering en geschreven documenten elkaar aan tot “de ware geschiedenis”...
 10. De briefwisseling tussen Clemens en Joe in verband met het briefhoofd wordt bewaard in 2 archieven en omvat 30 stukken (postkaarten en brieven). In het stadsarchief van Temse van Joe aan Clemens (18 doc.) en in het archief van de familie English van Clemens aan Joe (12 doc).
 11. Paul C. De Baere, Joe English. Leven, werk en betekenis. RUGent, 1972, deel 2, p 397. Visualisering van de leuze “Vliegt de Blauwvoet Storm op zee”. Pen en zwarte oostindische inkt op wit tekenpapier met fijne korrel. Drager: 6,5 x 13 cm. Tekening: 3,7 x 11,8 cm. Gesigneerd rechtsonder. Niet gedateerd. Uit brieven: getekend tussen 03.08 en 15.08.’17. Staat: goed. Archief: Clemens De Landtsheer (nu gedeeltelijk in Stadsarchief Temse).
 12. “*De Grote Golf van Kanagawa*” (+-1830) van Katsushika Hokusai (1760-1849) is zijn meest bekende werk uit de reeks “prenten van de vlietende wereld”. De betekenis van de prent is: “Gevaarlijk leven” en “Durf te leven”. De Grote Golf verbeeldt de kracht van de natuur en van de roeiers in de bootjes. Ook vandaag wordt deze gekleurde houtsnede nog gebruikt ter illustratie van boeken over levenskunst.
 13. nl. Wikipedia.org/wiki/ukiyo-e
 14. Tentoonstellingscatalogus “Joe’s Kunst”, Lannoo, 2008, p. 94-95. Het briefhoofd is als het ware het zeelandschap waarin het ronde logo van Lannoo gesitueerd kan worden. Zie over het eerste gebruik van het logo: Vanlandschoot Romain in De toekomst is al begonnen. 100 jaar uitgeverij Lannoo. Tielt, 2010, p.35 vv.
 15. Louis en Lieve Vos-Gevers. Dat volk moet herleven. Davidsfonds, Leuven, 1976. De tekening van Joe werd gebruikt als kaftillustratie voor het boek over de geschiedenis van het studententijdschrift “De Vlaamsche Vlagge” 1875-1933.
 16. **Uit de brieven van Joe aan Clemens 15 aug. 1917 en einde aug. 1917 “k heb er geen spreuk bij gezet” en “k zou wel mogen aanraden voorzichtig om te gaan. Verzekerd u bij de censuur of zulke kaarten wel mogen verschijnen...”**
 17. (Diverse auteurs) De Groote Stooringe. 1875. Historische bijdrage tot de geschiedenis van de Vlaamse studentenbeweging. Z.D., 432 blz.
 18. (Filip De Pillecyn) Joe English. Leven en werken. 1932, p. 28-29.
 19. Schets van de Blauwvoettekening op keerzijde van een postkaart (kopie). Getypte tekst: “**faire deux clichés du dessin ci-joint de la grandeur indiquée ci-dessus, afin qu’il puisse servir pour des cartes postales, de la manière indiquée**”. Bijgeschreven : (door Clemens) clichés soignés, (door Oscar) 4fr. ‘t stuk gemaakt 19 sept. 1917. Hier gaf Clemens de opdracht tot het maken van de clichés.
 20. **Postkaart van Clemens aan Joe 12-9-17 uit Chesham “n groetje uit Engeland. Tegen ik weer keer zullen de clichés al klaar zijn... en dan zal de blauwvoet vliegen!”**
 21. **Postkaart van Clemens aan Joe 21 sept. 1917. “Beste Joe, Kaartje ter hand. Wat zeg je van de meeuwtjes?...’t is natuurlijk maar een proef. ‘k heb de noodige toelating gevraagd en wacht het antwoord. Hartelijk je Cl. De Landtsheer.” Dit is het éérste kaartje waarop bovenaan de tekening van Joe gedrukt staat (14 x 9 cm).**
 22. Biltreyest Daniël en Vandewinkel Roel, *Filmen voor Vlaanderen*, ADVN, Antwerpen, 2008, p. 53
 23. Vandeweyer Luc, *Joe English 1914-1918*, Diksmuide, 2008, p.149-151.
 24. De Schaepe drijver Karel, *Vlaanderens Weezang aan den IJzer*. IJzerreeks nr. 3, p.26. De tekeningen werden zonder medeweten van Joe door Clemens aan Karel bezorgd.
 25. Prof. Dr. Frans Daels, *Voor mijn Volk in Nood. Deel II*. ‘t Spyker, Gent, 1923, p 185. Ook hier werden de tekeningen van Joe bezorgd door Clemens.
 26. *Joe’s Kunst*, 2008. p. 96.
 27. VDW en B, a.w. p. 42-75
 28. Gysel André, Gaston Leroy. *Dagboek van een Vlaamse oorlogsvrijwilliger tijdens WO I*. Lannoo, Tielt, 2010. Een afbeelding van de briefkaart is opgenomen p.117.
 29. Vanlandschoot Romain, *Een Vlaamse Viking aan het Front*. Lannoo, Tielt, 2011. Op p.101 wordt de tekening van Joe afgebeeld met als ondertitel: “...een verheerlijking van de zeemeeuw van kapelaan Verschaeve...” In deze nieuwsbrief wordt deze interpretatie rechtgezet.
 30. Deze thema’s komen aan bod in onze volgende nieuwsbrieven.

Voorstelling presentatie

Joe English, kunstschilder (1882-1918) en Elisa Goedemé kunstzangeres (1876-1926)

De bedoeling van deze causerie is *kennis te maken* met de mens Joe doorheen zijn korte maar rijk gevulde loopbaan. Als kunstschilder, illustrator, humoristisch tekenaar, als ontwerper van vlaggen voor het huis English en van sluitzegels voor de soldaten tijdens WOI. Met zijn familie, zijn opleiding in Brugge en Antwerpen, zijn deelname aan prijskampen en feestvieringen, zijn sociaal netwerk via brieven en foto's. Hij huwde in 1911 met Elisa Goedemé, Antwerpse pianiste en zangeres. Met de beslissing die hij nam in 1901, de gevolgen ervan voor zijn gezin in 1914 en later als frontsoldaat in Veurne. Wij leren Joe beter kennen als geboren Bruggeling, die na WOI als IJzersymbool werd gewaardeerd, maar die voor alles kunstschilder wilde zijn.

Sprekers: Piet De Baere en Co English, ijveren samen in naam van de VZW Joe English, kunstschilder, voor de bewaring en ontsluiting van het historisch erfgoed van Joe English en Elisa Goedemé.

www.joe-english-kunstschilder.be

Contactadres :

Co_english@euphony.net

051.50 10 96 gsm. 0476 38 40 05

Uitnodiging voor alle vrienden en sympathisanten

Dit jaar viert de vzw Joe English, kunstschilder haar eerste lustrum. Dit willen we niet voorbij laten gaan zonder u als vriend en sympathisant uit te nodigen om dit samen met ons te vieren!

Noteer alvast zondag 2 juni 2013 in uw agenda, en laat ons weten of u erbij kunt zijn! Aarzel niet om andere geïnteresseerden uit te nodigen (**inschrijven vooraf is wel noodzakelijk, het aantal plaatsen is beperkt**).

We organiseren een causerie over het leven van Joe en zijn vrouw Elisa Goedemé, een korte inleiding vindt u op de vorige pagina. De vzw heeft in navolging van een van haar doelstellingen namelijk een presentatie uitgewerkt over dit boeiende koppel en houdt eraan dit met u te delen.

Aansluitend kunt u nagenieten en napraten tijdens een receptie die u door de vzw wordt aangeboden.

Wanneer? Zondag 2 juni 2013
 Hoe laat? Deuren openen om 14.00, presentatie start om 14.30
 Waar? **St.-Leocollege, Potterierei 12, 8000 Brugge**

Na de presentatie bezoeken wij samen (op loopafstand) een stukje onbekend Brugge, de oude abdij van Spermalie met in de kerk de mystieke kruisweg van Sam De Vriendt.

Aansluitend van 16u tot 17u30, receptie aangeboden door VZW Joe English, kunstschilder

Receptie: **Spermalie, Snaggaardstraat 9, 8000 Brugge**

We vragen om uw komst te bevestigen vóór 15 mei door een mail te sturen aan Co op Co_english@euphony.net, onderstaand briefje terug te bezorgen op Vuldersreitje 2, Brugge of Admiraal Ronarchstraat 5, 8600 Diksmuide of te telefoneren 051/50.10.96.

Ondergetekende : naam, voornaam, adres en handtekening.	
.....	
.....	
Bevestigt op 2 juni 2013 aanwezig te zijn met personen.	
Datum:.....	Naam & handtekening:.....